

A Magyar Nemzet ügye 1945 tavaszán ^[1]

Barankovics István a koalíciós sajtópolitikáról

„A demokráciáért folyó küzdelem idején a Magyar Nemzet olyan szerepet töltött be, amelynek jelentőségét majd a történelem méri le. A közvélemény szemében ma is kétségtelen, hogy a magyar demokráciáért és a németbarát külpolitika elleni harcban semmiféle szellemi közösség sem állt helyt külön módon, mint e lap gárdája. A Magyar Nemzet neve a közvélemény tudatában össze is forrt a demokrácia programjával.”

1945. április 25-én *Barankovics István*, a Magyar Nemzet volt felelős szerkesztője levelet intézett dálnoki *Miklós Béla* miniszterelnökhöz a lap tervezett újraindításával kapcsolatban. A sajtóban olyan hírek láttak napvilágot ugyanis, hogy az Ideiglenes Nemzeti Kormány a Magyar Nemzetet, mint a kormány félhivatalos lapját szándékozik megjelentetni. *Kállai Gyula*, a Magyar Kommunista Párt politikusa ezt a híresztelést említette a Budapesti Nemzeti Bizottság április 18-ai ülésén mondott beszédében: „a jövő héten állítólag újabb két politikai napilap - A mai nap és a Magyar Nemzet - fog megjelenni [...], e lapokról is azt állítják, hogy a kormánynak hivatalos lapjai”. Barankovics a lapokból értesült minderről, és ezután döntött úgy, hogy levelét megírja.

Barankovics István 1945. április 25-ei levele dálnoki Miklós Béla miniszterelnöknek

A lapengedély kiadását a szovjet csapatok magyar földre lépésétől kezdve engedélyhez kötötték. Kezdetben a szovjet városparancsnokság engedélyezhette a sajtótermékek megjelenését. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1944. decemberi létrejötte után ez a jog a kormányra szállt. A kormány megalakulása napján, 1944. december 22-én létrehozta a Miniszterelnökségen belül működő III. Sajtóosztályt (Sajtóosztály), amelynek vezetésével december 23-án *Balogh István* kisgazda politikust, miniszterelnökségi államtitkárt bízta meg. Az újabb fordulópontot 1945. január 20-a hozta, amikor a magyar kormány Moszkvában aláírta a fegyverszüneti egyezményt. Ennek 16. pontja szerint „Időszaki, vagy egyéb irodalmi termékek kiadása és terjesztése [...] a Szövetséges (szovjet) főparancsnoksággal való megegyezés alapján történik.” Ettől kezdve a fegyverszüneti egyezmény betartásának a felügyeletére létrejött Szövetséges Ellenőrző Bizottság a magyar sajtó legfelsőbb irányító szervévé vált, és nem egy esetben történt meg, hogy közvetlenül bele is avatkozott a sajtó életébe, bár ezt Vorosilov marsall SZEB elnök a leghatározottabban cáfolta, még a brit Szövetséges Ellenőrző Bizottság missziója előtt is. Ettől kezdve a Sajtóosztály köteles volt a lapengedélyek iránti kérelmeket a Szövetséges Ellenőrző Bizottságnak elbírálásra megküldeni. A Sajtóosztálynak ennek ellenére maradt mozgásteret: előzetesen ugyanis eldönthette, hogy felterjeszti-e a lapindítási kérelmeket.

Ennek az alapját a debreceni megállapodás képezte, amely a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front négy pártja között jött létre. A megállapodás értelmében politikai sajtóterméket csak a demokratikus pártok adhatnak ki, magánszemélyek nem. Az egyezmény időpontja és pontos szövege a mai napig nem ismert, mindezekre csak közvetett bizonyítékok szolgálnak. *Kállai Gyula* a már fentebb említett felszólalásában utalt arra, hogy „[t]udomása szerint a Nemzeti Függetlenségi Frontba tömörült pártok még Budapest felszabadítása előtt olyan értelmű határozatot hoztak, hogy csak a Függetlenségi Front pártjai kaphatnak lapengedélyt”. A „Budapest felszabadulása előtt” kitétel 1945 februárja elé datálja az egyezés idejét, és mivel a kormány akkor még Debrecenben székelt, így a hely is valószínűsíthető.

Látható, hogy a lapengedélyezés körül meglehetősen kuszaság uralkodott. A Függetlenségi Front pártjai mindent elkövettek, hogy a sajtót (és így a tájékoztatást is) kisajátítsák. Szakasits Árpád, a Szociáldemokrata Párt elnöke ezt azzal magyarázta a Magyar Újságírók Országos Szövetségének alakuló ülésén, hogy „ha majd olyan körülmények között élünk, amikor nem kell félni a reakció és a faszizmus visszatérésétől, a sajtószabadságot mindenki egyformán élvezheti”. Ez a korszak azonban soha nem jött el a koalíciós időszakban.

Barankovics levele pontosan erre az átláthatatlanságra hívta fel a kormány figyelmét, pontos látleletet adva a koalíciós időszak kezdeti sajtópolitikájáról. A forrás ebből a szempontból sokkal fontosabb, mint maga a Magyar Nemzet hovatartozása. Április 25-ei levele után írt május 3-ai és 19-ei leveleiben pedig még bővebben elemezte a kor sajtópolitikáját.

Barankovics István 1945. május 3-ai levele dálnoki Miklós Béla miniszterelnöknek

Május 3-án írt levelében bírálta a kormány álláspontját arról, hogy a lapok neve nem tartozik „a cég-, illetve név-védelemre vonatkozó, általános szabályok” alá. Mint írja, ez akkor lenne jogos, ha a kormány magára vonatkozóan is érvényesítené. Ám Barankovics úgy látta, hogy ennek pont a fordítottja történik. Az az elv ugyanis, hogy a múltban megjelent lapok nem élveznek semmiféle előnyt a lapengedélyek kiadásában, egyedül a Magyar Nemzet esetében érvényesült. A sajtóügyekért felelős államtitkár, Balogh István ennek ellenére „azt találta logikusnak”, hogy a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front pártjai ugyanazokat a lapokat kapták központi lapnak, ugyanazokkal a főszerkesztőkkel, amelyek, és akik a múltban is az adott párthoz voltak köthetők. Továbbá a Reggel és a Mai Nap is ugyanazzal a szerkesztővel jelent meg, akivel 1944. március 19-e előtt. Egyedül a Barankovics nem kapta vissza a Magyar Nemzetet. E két lap megjelenése pedig azt az alapelvet is felülírta, hogy politikai lapra csak demokratikus pártok kaphatnak engedélyt. Bár mind a két lap a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front lapjának vallotta magát, Barankovics értesülései szerint a Mai Nap esetében „az apaságot a Függetlenségi Front nem vállalja”. Azt is furcsállotta, hogy se a Kossuth Népe, se a Magyar Nemzet nem pártlap, de azt nem lehet tudni, hogy akkor ki a tulajdonos. Ebből Barankovics azt a következtetést vonta le, hogy mégsem csak a pártok indíthatnak politikai lapot, hogy a múltból mégis csak eredeztethető lapengedély, és hogy rajta kívül mindegyik korábbi szerkesztő részt kap a korábbi lapjában.

Május 9-én végre megérkezett a válasz a Miniszterelnökségtől. Ebben közölték Barankovicsal, hogy a Magyar Nemzet kiadása új lapengedélyen alapult, amelyet a Szövetséges Ellenőrző Bizottság is jóváhagyott, valamint a lap újságírógárdája „csaknem a régiekkel azonos, és így a lap szellemi iránya és erkölcsi értéke biztosítva van”.

A Miniszterelnökség válasza Barankovics Istvánnak, 1945. május 9.

Barankovics május 19-én válaszolt a Miniszterelnökség levelére. Ebben értetlenségének adott hangot, hogy „miféle logikával lehet akár a leghalványabb kapcsolatot is teremteni a szükségszerű jogi körülmény [ti. a Szövetséges Ellenőrző Bizottság engedélyére való hivatkozás] és az általam előadott sérelmek között?”

Barankovics István 1945. május 19-ei levele dálnoki Miklós Béla miniszterelnöknek

Május 23-án a Miniszterelnökség arra kérte Barankovicsot, hogy „közölje, mi a határozott kívánsága” a leveleivel?

A(z) Adobe Flash Player érték már nem támogatott

Erre Barankovics már nem válaszolt, de nem tűnt el a közéletből, hiszen 1945 májusától a Demokrata Néppárt főtitkára volt annak 1949-es feloszlásáig. Ezekben az években is többször került szembe a Miniszterelnökség Sajtóosztályával és a Tájékoztatásügyi Minisztériummal, számon kérve sajtópolitikájukat .

A források jelzete: MNL OL XIX-A-1-j-V-1765/1945. (10. d.) - Az államigazgatás felsőbb szervei, Központi (nem miniszteriális) kormányzati szervek, Miniszterelnökség, Általános iratok.

Címkék:

[Magyar Nemzeti Függetlenségi Front](#) ^[2]

[Magyar Kommunista Párt](#) ^[3]

[Független Kisgazdapárt](#) ^[4]

[Szociáldemokrata Párt](#) ^[5]

[Nemzeti Parasztpárt](#) ^[6]

[Népszava](#) ^[7]

[Magyar Nemzet](#) ^[8]

[sajtó](#) ^[9]

[sajtótörténet](#) ^[10]

[Dálnoki Miklós Béla](#) ^[11]

[Szövetséges Ellenőrző Bizottság](#) ^[12]

[Ideiglenes Nemzeti Kormány](#), ^[13]

[Szabad Szó](#) ^[14]

[Nagy Gábor](#) ^[15]

Kiadás: 13. évfolyam (2013) 5. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/politika/a_magyar_nemzet_ugye_1945_tavaszan.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/politika/a_magyar_nemzet_ugye_1945_tavaszan.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyar-nemzeti-fuggetlensegi-front>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyar-kommunista-part>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/fuggetlen-kisgazdapart>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szocialdemokrata-part>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/nemzeti-parasztpart>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/nepszava>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyar-nemzet>

[9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/sajto>

[10] <https://www.archivnet.hu/cimkek/sajtotortenet>

[11] <https://www.archivnet.hu/cimkek/dalnoki-miklos-bela>

[12] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szovetseges-ellenorzo-bizottsag>

[13] <https://www.archivnet.hu/cimkek/ideiglenes-nemzeti-kormany>

[14] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szabad-szo>

[15] <https://www.archivnet.hu/cimkek/nagy-gabor>